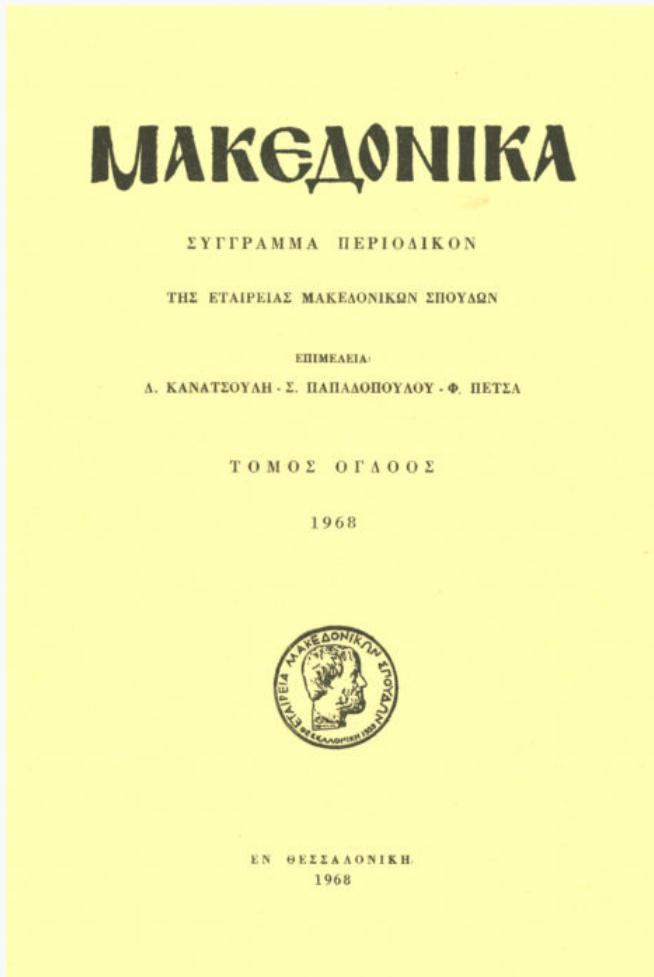

Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Η άλωση της Θεσσαλονίκης στα 1430 και ο Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς (Djuradj Brankovic)

Ιωάννης Α. Παπανδριανός

doi: [10.12681/makedonika.311](https://doi.org/10.12681/makedonika.311)

Copyright © 2014, Ιωάννης Α. Παπανδριανός

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπανδριανός Ι. Α. (1968). Η άλωση της Θεσσαλονίκης στα 1430 και ο Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς (Djuradj Brankovic). *Μακεδονικά*, 8(1), 401–405. <https://doi.org/10.12681/makedonika.311>

Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΤΑ 1430 ΚΑΙ Ο ΣΕΡΒΟΣ
ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΡΑΝΚΟΒΙΤΣ (DJURADJ BRANKOVIĆ)

‘Ο Τσέχος K. Jireček, ὁ ἄριστος αὐτὸς γνώστης τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῶν βαλκανικῶν λαῶν, στὸ ἔργο του «Ἱστορία τῶν Σέρβων», ποὺ εἶναι γραμμένο στὰ γερμανικά, ἐκθέτει τὸν ἀγῶνα τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν Βενετῶν (1423-1430), ποὺ εἶχε γιὰ ἀποτέλεσμα τὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης, μὲ τὶς πρὸ κάτω ἀκριβῶς λέξεις: «*Der Krieg zwischen Venedig und der Phorte wegen Salonik hatte damals einen Widerfall bis zur Adria. Der Prätendent Stephan de Maramonte bereitete sowohl den Venezianern als den Serben viele Sorgen. Begünstigt vom Sultan verheerte er (Ende 1429) mit türkischen und albanesischen Truppen die venezianischen Landschaften um Skutari und Dulcigno herum und besetzte im Gebiet des Despoten die Stadt Drivasto, ohne die Burg. Unterstützung fand er bei Gojčin Crnojević und bei Tanusius dem Kleinen aus der Familie Dukagin. Die Venezianer schieben zuletzt (Neujahr 1430) einen preis von 500 Dukaten auf den Kopf des Prätendenten aus. Indessen haben die Türken nach siebenjährigen Bemühungen Salonik vor den Augen Murads II. mit Sturm genommen (März 1430). Der Sultan zog mit Sinan, dem Beglerbeg von Rumelien nach Epirus und besetzte die Gebiete. . .*»¹.

Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Τσέχου ἱστορικοῦ τὸ μετᾶφρασε γιὰ δευτέρα φορά στὰ 1952 ἀπὸ τὰ γερμανικά στὰ σερβοκροατικά ὁ Γιουγκοσλάβος καθηγητῆς J. Radonić, ποὺ στὸν πρόλογο τοῦ μᾶς λέει ὅτι ἔκανε τὴ δεύτερη αὐτὴ μετᾶφραση μὲ βάση τὸ ἐκτενὲς κείμενο τοῦ χειρόγραφου τοῦ K. Jireček καὶ ὅτι τὶς συμπληρώσεις ἀπὸ τὸ κείμενο αὐτὸ τὶς ἔβαλε ἀνάμεσα σὲ δύο ἀστερίσκους (* *)². Ἔτσι στὸ γερμανικὸ κείμενο τοῦ K. Jireček γιὰ τὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης (1430), ποὺ εἶδαμε πρὸ πάνω, προσθεῖται τὰ ἐξῆς: «*Srpski despot otkupi tada iz ropstva mnoge grčke sužnje* = ‘Ὁ Σέρβος δεσπότης τότε ἐξαγόρασε πολλοὺς Ἑλλήνες αἰχμαλώτους»³.

‘Ο J. Radonić ὁμῶς, ἐνῶ προσθεῖται αὐτά, δὲν παραπέμπει καὶ στὶς πηγές, ποὺ μᾶς μιλοῦν γιὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Σέρβος ἡγεμόνας ἐξαγόρασε Ἑλλήνες αἰχμαλώτους, ποὺ εἶχαν πάρει οἱ Τούρκοι. Μήπως στὸ χειρόγραφο τοῦ K. Jireček ἀναφέρονταν οἱ πηγές γιὰ τὸ γεγονός αὐτὸ, ποὺ ὥστόσο ὁ μετᾶφραστὴς παράλειψε νὰ τὶς σημειώσει; Δυστυχῶς στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δὲν εἴμαστε σὲ θέση ν’ ἀπαντήσουμε. Ἐκεῖνο ὁμῶς ποὺ ἔχει σημασία εἶναι ὅτι, ὅποιος χρησιμοποιοῦ τὴ γερμανικὴ ἐκδοχή «τῆς Ἱστορίας τῶν Σέρβων» τοῦ K. Jireček, δὲ βρίσκει τίποτε γιὰ τὸ γεγονός τῆς ἐξαγορᾶς Ἑλλήνων αἰχμαλώτων ἀπὸ τὸν Σέρβο ἡγεμόνα στὰ 1430, ἐνῶ, ὅποιος καταφεύγει στὴ σερβικὴ μετᾶφραση τοῦ πρὸ πάνω ἱστορικοῦ ἔργου, πληροφορεῖται βέβαια τὸ γεγονός, ἀλλὰ δὲ γνωρίζει ποιὲς πηγές τὸ ἀναφέρουν.

1. K. Jireček, Geschichte der Serben, τ. 2, Gotha 1918, σ. 166-167.

2. K. Jireček, Istorija Srba, preveo J. Radonić (Ἱστορία τῶν Σέρβων, μετᾶφρασε ὁ J. Radonić), ἐκδ. β’, Beograd 1952, τ. 1, σ. XIII (στὴ συνέχεια: K. Jireček - J. Radonić).

3. K. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 357.

“Όσο έμείς γνωρίζουμε, ή μοναδική μας πηγή για τó γεγονός αυτό είναι ó Ίωάννης Ἐνανθρώπης, πού διηγείται πώς πήραν οί Τούρκοι τή Θεσσαλονίκη για τελευταία φορά στά 1430. Κρίνουμε λοιπόν σωστό στην εργασία μας αυτή νά αναφέρουμε τó σχετικό χωρίο τού Ίωάννου Ἐνανθρώπης, για νά μορη ό έρευνητής και γενικά ό άναγνώστης, πού χρησιμοποιοεί τήν «Ίστορία τών Σέρβων» τού K. Jireček στη σερβική της μετάφραση, νά γνωρίζη και ν' άνατρέχη σ' αυτό. Έκτός άπ' αυτό, τó πιό πάνω χωρίο, άφοú τó ξεκαθαρίσουμε πρώτα σ' όρισμένα σημεία του, μπορεί νά ρίξη άρκετό φώς και στό πρόβλημα τής πολιτικής, πού τηρούσε τότε, και άπέναντι στους Τούρκους και άπέναντι στό χριστιανικό κόσμο, ό Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς: κι' αυτός θά είναι ό δεύτερος σκοπός τής μελέτης μας αυτής.

Τό χωρίο τού Ίωάννου Ἐνανθρώπης, πού αναφέρει ότι ό Σέρβος ήγεμόνας εξαγόρασε στά 1430 άπό τούς Τούρκους Ἐλληνες αιχμαλώτους, έχει ως έξής: «Ἠλευθέρωται και γάρ ίκανοί, πολλών θεοφιλῶν υπέρ άναρρύσεως ήμων προθύμως κεκινημένον και μάλιστα τού τών Σέρβων άρχοντος, φ' τών άλλων αὐτοῦ πλεονεκτημάτων εξαίρετον ή πρὸς τοὺς δεομένους ἐστίν εὐποία ἐκάστοτε χρυσίων και γὰρ οὗτός τισιν, οἷς ἐθάφρει, χειρίσας ἐπ' ἐλευθερία τών αιχμαλώτων τοῦτο δοθῆναι παρεκελεύσατο. Και οὐκ ἀπό τῆς ἐκείνου γνώμης ἐγένετο ἐπράντο γὰρ τοῦ χρυσίου οἱ πρὸς αὐτὸ τεταγμένοι πολλοὺς, οἱ δὴ και ἐπανιόντες ἐπὶ τὴν πόλιν, ὡς εἰκάζειν ἔχομεν, μέχρι τοῦ νῦν εἰσὶ μετὰ τών άπ' άλλων τόπων ἑλληθοθέν ὡσεὶ χίλιον». ¹

Ποιὸς ὅμως είναι ό άρχοντας τών Σέρβων, πού ἔστι άνόνομα τόν αναφέρει ό Ἐνανθρώπης; Ὁ καθηγητής Ἀπόστολος Βακαλόπουλος στις μελέτες του για τήν ἱστορία τής Θεσσαλονίκης ², καθώς και ό Γιάννης Τσάρας ³, πού ἔκανε τή νεώτερη και καλύτερη έκδοση τού κειμένου τού βυζαντινοῦ αὐτοῦ συγγραφέα, πολὺ σωστά πιστεύουν ότι ό Ἐνανθρώπης στό χωρίο του αὐτό ὕπονοιεί τόν Γεώργιο Μπράνκοβιτς. Πραγματικά, ήγεμόνας τής Σερβίας στά 1430 ἦταν ό Γεώργιος Μπράνκοβιτς, πού διεῦθυσε τίς τύχες τής χώρας αυτής άπό τó 1427, όταν διαδέχθηκε τó θείο του δεσπότη Στέφανο Λαζάρεβιτς, μέχρι τού 1456, πού είναι τó ἔτος τού θανάτου του ⁴.

Έκτός άπ' αυτό, πρέπει άκόμη νά διευκρινιστῆ και ό τίτλος, πού ἔφερε ό Σέρβος αὐτὸς ήγεμόνας. Δυστυχῶς στό ζήτημα αὐτὸ δέν μπορεί νά μᾶς βοηθήση καθόλου ό Ἐνανθρώπης, γιατί, ὅπως βλέπουμε άπό τó κείμενο πού παραθέσαμε, ό βυζαντινὸς αὐτὸς συγγραφέας μιλά γενικά για «ἀρχοντα» τής Σερβίας, χωρὶς νά τού δίνη και τόν άκριβῆ τίτλο του ⁵. Ἀπό ἕναν άλλον ὅμως βυζαντινὸ ἱστορικὸ, τὸ Δούκα, μαθαίνουμε ότι ό Γεώργιος Μπράν-

1. Ἰωάννου Ἐνανθρώπης, Διήγησις περὶ τῆς τελευταίας ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης, ἔκδ. Γιάννη Τσάρα, Θεσσαλονίκη 1958, σ. 56 κ.έ. (Στῆ συνέχεια θά παραπέμπουμε και πάλι στη νεώτερη και καλύτερη έκδοση, πού ἔγινε άπό τó Γ. Τσάρα, και θά χρησιμοποιοῦμε τῆ βραχυγραφία: Ἐνανθρώπης).

2. Ἀποστολὸς Βακαλόπουλος, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης μικρὸν μετὰ τὴν ἀλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων, «Γρηγόριος ό Παλαμᾶς» τ. 20, τεῦχος 1, Θεσσαλονίκη 1936, σ. 30, σημ. 4· τοῦ ἰδίου, Ἡ Θεσσαλονίκη στα 1430, 1821 και 1912-1918, Θεσσαλονίκη 1947, σ. 18 και Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης (315 π.Χ. - 1912), Θεσσαλονίκη 1947, σ. 81.

3. Ἐνανθρώπης, σ. 81

4. K. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 353 κ.έ.

5. Ἡ ἀσάφεια αὐτῆ τού Ἰωάννου Ἐνανθρώπης φαίνεται ότι παρέσυρε και τó Γ. Τσάρα ὡστε τῆ φράση «ὁ ἄρχων τῶν Σέρβων» νά τῆ μεταφράσῃ (Ἐνανθρώπης, σ. 57) ὡς «κράλης τῶν Σέρβων», ἐνὼ στις παρατηρήσεις του (Ἐνανθρώπης, σ. 81) νά ση-

κοβίτες ήταν δεσπότης και ότι τόν τίτλο αυτόν τόν πήρε από τόν βυζαντινό αυτοκράτορα 'Ιωάννη Η' Παλαιολόγο¹. 'Από τις λαμπρές πάλι έρευνες δυο νεώτερων ιστορικών, του Κ. Jireček και του Β. Ferjančić, γνωρίζουμε σήμερα με βεβαιότητα ότι ο 'Ιωάννης Η' Παλαιολόγος έδωσε τὸ δεσποτικό ἀξίωμα στὸν πιὸ πάνω Σέρβο ἡγεμόνα στὰ 1429². Τὸ 1430 λοιπὸν ὁ Γεώργιος Μπράνκοβιτες εἶναι πιὰ δεσπότης, πράγμα ὅμως ποὺ ὁ 'Αναγνώστης, ὅπως ἀλλοστε και ἄλλοι βυζαντινοὶ συγγραφεῖς³, δὲν τὸ ξέρει.

Ὁ Σέρβος λοιπὸν ἡγεμόνας ποὺ, ὅπως διευκρινίσαμε, δὲν εἶναι ἄλλος παρὰ ὁ δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτες, ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τοὺς Τούρκους Ἑλληνες αἰχμαλώτους, δίνοντάς τους τὰ λύτρα ἐξαγορᾶς. Πόσοι ὅμως ἦταν αὐτοὶ; Δυστυχῶς δὲ μπορούμε νὰ ξέρομε τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸ τους, γιατί ὁ 'Αναγνώστης μᾶς ἀναφέρει και στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἀόριστα πᾶς ἐκείνοι, ποὺ ἐξαγόρασαν τὴν ἐλευθερία τους με τὴν οἰκονομικὴ βοήθεια τοῦ Σέρβου δεσπότη, ἦταν πολλοί⁴. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ μπορούμε νὰ ἰσχυριστοῦμε με βεβαιότητα εἶναι ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ λογαριαστοῦν ἀνάμεσα στοὺς χίλιους περίπου χριστιανούς, ποὺ γύρισαν στὴ Θεσσαλονικὴ λίγο χρόνον ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς πόλης αὐτῆς. Τὸν ἰσχυρισμὸ μας αὐτὸν τὸν βασιζόμαστε στὶς εἰδήσεις τοῦ ἴδιου αὐτοῦ βυζαντινοῦ συγγραφέα, ποὺ μᾶς λέγει ρητὰ ὅτι στὴ Θεσσαλονικὴ ξαναγύρισαν χίλιοι περίπου Θεσσαλονικεῖς και ὅτι αὐτοὶ ἦταν ὅσοι ἀπελευθερώθηκαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία τους με λύτρα τοῦ Σέρβου δεσπότη και ὅσοι ξαναγύρισαν ἀπ' ἄλλους τόπους⁵.

μεῖωση: «Βασιλιάς τῶν Σέρβων τὴν ἐποχὴ αὐτῆ...». Καὶ μπορεῖ βέβαια ἡ λέξι «κράλης» νὰ μεταφραστῆ στὰ ἑλληνικά ὡς «βασιλιάς», ὅλοι ὅμως οἱ Σέρβοι ἡγεμόνες δὲν ἔφεραν τὸν τίτλο τοῦ κράλη. Στὶς διάφορες ἐποχές ἔχουμε και διάφορους τίτλους. Ἐπὶ στὴν πρῶμην περίοδο ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ κράτους τῆς Σερβίας ὀνομαζόταν «veliki župan = μεγάλος ζουπάνος», κατόπιν «kralj = κράλης», ἀργότερα «car = τσάρο» και στὰ τελευταῖα χρόνια «despot = δεσπότης» γιὰ τοὺς τίτλους αὐτοὺς βλ. στοῦ Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 2, σ. 1 κ.έ.

1. Δούκας, ἔκδ. V. Grecu, σ. 259.

2. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 2, σ. 342· Β. Ferjančić, Despoti u Vizantiji i južnoslovenskim zemljama (Οἱ δεσπότες στὸ Βυζάντιο και στὶς νοτιοσλαβικὲς χῶρες), Beograd 1960, σ. 189. Γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ὁ 'Ιωάννης Η' Παλαιολόγος ἔδωσε στὸ Γεώργιο Μπράνκοβιτες τὸ δεσποτικό ἀξίωμα βλ. στὶς ἐργασίες μου: Τίνες οἱ δεσμοὶ συγγενείας τοῦ Γεωργίου Βράνκοβιτες (Βρανκοβίτ) πρὸς τὸν οἶκον τῶν Παλαιολόγων; «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 33 (1964) 142· και Da li je Djurdj Branković bio u srodstvu sa dinastijom Paleologa? (Εἶχε ὁ Γεώργιος Μπράνκοβιτες συγγενικοὺς δεσμοὺς με τὴ δυναστεία τῶν Παλαιολόγων;), «Jugoslavenski Istorijski Časopis» 2 (1964) 88.

3. Ἐπὶ ὁ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης δὲν ἀναφέρει τὸ Γεώργιο Μπράνκοβιτες με τὸν τίτλο τοῦ δεσπότη, ἀλλὰ τὸν ὀνομάζει μόνο «ἡγεμόνα τῶν Τριβαλλῶν»· βλ. Χαλκοκονδύλης, ἔκδ. E. Darkó, τ. 2, σ. 20, 23, 33, 59, 81-82, 89, 97, 99, 138 και 142. Τίνες ἴδια ὀνομασία χρησιμοποιεῖ και ὁ Κριτόβουλος, ποὺ μιλᾷ μόνο γιὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ἡγεμονίας τοῦ Σέρβου αὐτοῦ δεσπότη· βλ. Κριτόβουλος, ἔκδ. V. Grecu, σ. 179· βλ. ἀκόμη και στὶς σ. 185, 201, 205, ὅπου ὅμως κάνει λάθος, ὅταν τὸν ὀνομάζει Λάζαρο ἀντὶ Γεώργιο.

4. Ἄναγνώστης, σ. 58₄.

5. Ἄναγνώστης, σ. 58. Πρβλ. Βακαλοπούλου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης, σ. 30· τοῦ ἰδίου, Ἡ Θεσσαλονικὴ στὰ 1430, 1821, σ. 18 και Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, σ. 93.

Ἐξετάσουμε ὁμῶς τῶρα αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ γεγονός, ποῦ μᾶς ἀναφέρει ὁ Ἄναγνώστης. Ἀπὸ τὸ βυζαντινὸ αὐτὸν συγγραφέα μαθαίνουμε, ὅπως εἶδαμε πρὶν ἀπάνω, ὅτι ὁ δεσπότης τῆς Σερβίας Γεώργιος Μπράνκοβιτς δείχνει αἰσθήματα φιλίας καὶ συμπαθείας ἀπέναντι στοὺς δυστυχημένους κατοίκους τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ αἰσθήματά του ὁμῶς αὐτὰ δὲν τὰ δείχνει φανερά, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ ἕναν μανδύα καὶ ὁ μανδύας αὐτὸς εἶναι ἡ φιλανθρωπία. Ἄλλὰ καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμη προχωρεῖ μὲ πολλὴν προσοχὴ καὶ καταβάλλει προσπάθειες, γιὰ νὰ μὴ μαθευτῆ ἡ πράξις του. Ἐτσι μόνον μπορεῖ νὰ ἐρμηνευτῆ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἄναγνώστη ὅτι ὁ Σέρβος δεσπότης ἔδωσε τὰ λύτρα γιὰ τὴν ἐξαγορὰ Ἑλλήνων αἰχμαλώτων σὲ ἀνθρώπους «οἷς ἐθάρρει»¹.

Γιὰ νὰ ἐννοήσουμε καλὰ τὴν πολιτικὴν, ποῦ τήρησε ὁ Γεώργιος Μπράνκοβιτς ἀπέναντι στοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὅταν πῆραν οἱ Τούρκοι τὴ Θεσσαλονίκη, πρέπει νὰ ξέρουμε τίς σχέσεις, ποῦ ἐπικρατοῦσαν τότε ἀνάμεσα στὸ Σερβικὸ Κράτος καὶ στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Ὁ Σέρβος δεσπότης, λίγο χρόνο ὕστερα ἀπὸ τότε ποῦ πῆρε τὴν ἐξουσία, εἶχε ἀναγκαστῆ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνώτατη ἐπικυριαρχία τοῦ σουλτάνου, νὰ τοῦ πληρώσῃ 50.000 δοῦκάτα ὡς ἐτήσιο φόρο καὶ νὰ στέλνῃ στοὺς Τούρκους 2.000 ἵππους μὲ ἀρχηγὸ ἕναν ἀπὸ τοὺς γιουὺς του ἢ στρατηγούς του, ἐνῶ ἰσχυρὲς τουρκικὲς δυνάμεις βρισκόνταν στα σερβοτουρκικὰ σύνορα, ἔτοιμες νὰ εἰσβάλουν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Σερβίας καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴ θέληση τοῦ σουλτάνου². Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ, τὸ Σερβικὸ Κράτος, τὸ ἀπειλοῦσε τότε σοβαρὰ καὶ ἕνα ἄλλο ἰσχυρὸ γειτονικὸ τοῦ κράτους, οἱ Οὐγγροὶ³. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς ἀναγκάζεται νὰ παῖξῃ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡγεμονίας του τὸ ρόλο τοῦ πιστοῦ ὑποτελῆ στοὺς Τούρκους. Ἐτσι μόνον μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ καὶ ἡ στάσις, ποῦ τήρησε ἀπέναντι στοῦ γεγονότος τῆς ἄλωσις τῆς Θεσσαλονίκης στὰ 1430. Ὁ Σέρβος δεσπότης δηλαδὴ θέλει νὰ βοηθήσῃ ὅπως ὀρθότερον τοὺς ὁμοθρήσκους τοῦ Χριστιανικοῦ τῆς Θεσσαλονίκης. Γιὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ ὁμῶς αὐτὸ ζητᾷ καὶ βρίσκει ἕνα εὔσχημο τρόπο, τὴ φιλανθρωπία. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ, προχωρεῖ σὲ ἐνέργειες τοῦ μὲ πολλὴν προσοχὴ, γιὰ νὰ μὴ μαθευτῆ τὸ πράγμα καὶ δυσαρεστήσῃ τὸ σουλτάνο, ἀφοῦ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ μὴν πιστὸς τοῦ ὑποτελῆς. Βλέπουμε δηλαδὴ τὸ Γεώργιο Μπράνκοβιτς νὰ καταπιάνεται τὸ ζήτημα μὲ διπλωματικὴτητα, ποῦ ἄλλωστε ἔδειξε καὶ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡγεμονίας του καὶ ποῦ ἔκανε τὸ σύγχρονο ἱστορικὸ Κ. Jireček νὰ τὸν ὀνομάσῃ «δεινὸ διπλωμάτη»⁴.

Ἡ στάσις, ποῦ κράτησε ὁ δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς στὴν ἄλωσις τῆς Θεσσαλονίκης (1430), φέρνει ἀκριβῶς τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ τῆς πολιτικῆς, ποῦ τήρησε ὁ Σέρβος αὐτὸς ἡγεμόνας ἀργότερα, ὅταν ἔπασε ἡ Κωνσταντινούπολις (1453). Μὴ μπορώντας καὶ τότε νὰ κάμῃ ἄλλιως, φυλάγει πιστὰ τοὺς ὅρους ὑποτελείας, στέλνοντας ὡς βοήθεια στὸ σουλτάνο, ποῦ πολιορκοῦσε τὴ βυζαντινὴ πρωτεύουσα, 1500 ἵππους⁵. Ἀμέσως ὁμῶς ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωσις ἀπελευθερώνει ἀπὸ τὴν τουρκικὴν αἰχμαλωσίαν, πληρώνοντας καὶ πάλι ὁ ἴδιος τὰ λύτρα, ἑκατὸ καλόγριες καὶ πολλοὺς βυζαντινοὺς εὐγενεῖς⁶.

1. Ἄναγνώστης, σ. 581.

2. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 355.

3. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 354 κ.ε.

4. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 354.

5. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1, σ. 378.

6. Δούκας, ἐκδ. V. Grecu, σ. 395. Πρβλ. Κ. Jireček - J. Radonić, τ. 1,

ἽΟ Σέρβος δεσπότης Γεώργιος Μπράνκοβιτς φυλάγει πιστά τοὺς ὄρους ὑποτελείας καὶ ὅταν πέφτη ἢ Θεσσαλονικὴ καὶ ὅταν κυριεύεται ἡ Κωνσταντινούπολη ὥστοςο αὐτὸ δὲν τὸν ἔσωσε. Ἐννέα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς δευτέρας πόλης τοῦ Βυζαντίου, στὰ 1439, οἱ Τοῦρκοι ἐπιτίθενται καὶ κυριεύουν τὸ Σερβικὸ Κράτος (πρώτη πτώση) καὶ ἔξι χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς βυζαντινῆς πρωτεύουσας, στὰ 1459, πέφτει στὰ χέρια τοῦ σουλτάνου ὀριστικά πιά ἡ σερβικὴ πρωτεύουσα καὶ μαζὶ μ' αὐτὴ ὁλόκληρο τὸ Σερβικὸ Κράτος¹.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΔΡΙΑΝΟΣ

TODESGEDICHT ÜBER IOANNES AITOLOS AUS DEM JAHRE 1811

Der anerkannteste Sprachlehrer griechischer Herkunft in Ungarn war Ioannes Aitolos, von dem P. N. Liufis² schreibt: «... ὅς ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1782 τὰ ἐγκύκλια μαθήματα (στὴν Κοζάνη) καὶ εἶτα ἀπῆλθεν εἰς Ἑγρην, ἔνθα μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ διετέλεσε διδάσκων τὰ τέκνα τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν». Dieser Bericht ist nicht pünktlich, weil Aitolos, nachdem er aus Kozani nach Ungarn gekommen war, lediglich ein Jahr in Eger verbrachte³. Danach ging er nach Miskolc, wo er in der dortigen hellenischen Schule ungefähr 30 Jahre lang tätig war.

Über I. Aitolos stellte schon E. Horvath⁴ richtig fest, dass er in Ungarn den Namen Apostolovics (Ἀποστολιδῆς) angenommen hatte. Wegen seines Wissens hat er sich nicht nur unter den in Ungarn lebenden Griechen, sondern auch in ungarischen Kreisen Ansehen gewonnen. Z. B. erwähnt ihn Ferenc Kazinczy in einem Briefe. Kazinczy war der Organisator der ungarischen Schrifsteller.

Ioannes Apostolovics war der Griechischprofessor von Ferenc Nagy, der ein berühmter Professor der Philosophie in Sárospatak war. Als Apostolovics im Jahre 1811 in Miskolc gestorben war⁵, schrieb Nagy von seinem Meister ein griechisches Gedicht. Unter den Flugblättern der Budapester Universitätsbibliothek wurde diese Dichtung aufgefunden, mit Hilfe deren der Lebenslauf und die Tätigkeit des aus Kozani nach Miskolc gekommenen berühmten griechischen Sprachlehrers gut erkennbar sind.

Ioannes Apostolovics (Aitolos) war im Jahre 1746 in Misslungi geboren. Seine Studien machte er in Smyrna. Er unterrichtete 12 Jahre lang in Kozani, von wo er im Jahre 1782 nach Eger in Ungarn kam. Im folgenden Jahre gründete er die hellenische Schule in Miskolc, wo er bis zum Tode (1811) als Schuldirektor tätig war.

1. K. Jireček - J. Radonić, σ. 362 κ.έ.

2. Ἱστορία τῆς Κοζάνης, Ἀθῆναι 1924, σ. 194.

3. Fűves Ö., Adatok az egri görögök történetéhez. «Antik Tanulmányok», 5 (1958) 80.

4. Ἰωάννης Ἀποστολιδῆς ὁ Αἰτωλός. «Egyetemes Philológiai Közlöny», 68 (1944) 37-40.

5. Nach seinem Tode erschien über ihn ein Nekrolog in des «Zeitung Hazai Indósisatok».